

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Tebieti Mühafize Cemiyeti ve Israfilov/Azərbaycan – 37083/03

Karar 8.10.2009 [1. Daire]

Madde 11

Madde 11-1

Dernek kurma özgürlüğü

Bir derneğin kanuna ve kendi iç tüzüğüne aykırı hareket ettiği gerekçesiyle kapatılması: *İhlal*

Olaylar – Başvurucu dernek, 1995 yılında, Adalet Bakanlığı tarafından tescil edilmiştir. İç tüzüğüne göre, dernek beş yılda bir genel kurul toplamak zorundaydı, ancak genel kurul 2002'de toplanmıştır. İki hafta sonra bakanlık, derneğe bazı kanun ve iç tüzük aykırılıklarını düzeltmesini isteyen bir mektup göndermiştir*. Dernek bir genel kurul düzenlediği ve iç tüzüğünü yasal şartlara uydurmak için çalışmalar başlattığı şeklinde cevap vermiştir. Bunun üzerine bakanlık, özellikle derneğin şube ve üye fişlerindeki sözüm ona hatalardan dolayı, Ağustos 2002 tarihindeki toplantıya davette yapılan usulsüzlüklerden söz eden ikinci bir ihtarda bulunmuştur. Ekim 2002 sonunda, ilk iki mektupta bahsedilen icapların yerine getirilmesiyle ilgili hiçbir bilgi verilmediğini belirten üçüncü bir ihtar mektubu gönderilmiştir. Öte yandan, üçüncü ihtar derneğin kamusal derneklere uygulanan özel şirketlerin faaliyetlerine karışma kanun yasağına aykırı hareket ettiğini bildirmiştir. Mart 2003 tarihinde, bakanlık, derneğin üç ihtar mektubunda belirtilen aykırılıkları düzeltmediğinden kapatılmasına ilişkin adli bir karar aldırıştır. Derneğin bu karara karşı yaptığı itirazın reddedilmesiyle dernek kapatılmıştır.

Hukuk – Madde 11: AİHM başvuru derneğin kapatılmasının başkalarının hak ve özgürlüklerini korumadan ibaret meşru bir amacı takip ettiğini kabul etmeye hazırdır. Bu müdahalenin yasayla öngörülüp öngörülmediğine ilişkin soru, – daha geniş ve birinci soruya sıkı bir şekilde bağlı olan – müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmaması sorusuyla aynı zamanda incelenmelidir. Genel ifadelerle yazılmış ve Adalet Bakanlığı'na geniş bir yetki veriyor gibi görünen bu yasanın öngörülebilirliğiyle ilgili sorular mevcuttur. Tek cezanın – zorunlu kapatılma – ağırlığı dikkate alındığında, özellikle sınırsız sayıda konuyu içeriyor gibi görünen Hükümet Dışı Örgütler Hakkında Kanun'un “amaçlarıyla uyuşmayan” faaliyetler kavramının daha ayrıntılı düzenlenerek sınırlandırılması gerekirdi. Ayrıca, bakanlığın, bir derneğin iç faaliyetleri ile yönetimine müdahale etme yetkilerinin genişliği, teftiş için izlenmesi gereken prosedür veya muhtemel bir kusurun giderilmesi için verilecek süre konularını düzenleyen açık kurallar bulunmamaktadır.

Ulusal makamlar, derneğin kapatılması yönündeki kararlarını desteklemek için, derneğin iç yönetimle ilgili bazı kuralları ihlal ettiğini ve yasadışı faaliyetlere karıştığını iddia etmiştir.

Birinci gerekçeyle ilgili olarak, AİHM dernek kurma özgürlüğünün, devletlerin, firmaların yönetilmesi ve idaresiyle ilgili kural ve düzenlemeler belirleme ve bunlara uyulmasını sağlamalarını engellemediğini gözlemler. Böyle kurallar üyelerin derneğin yönetim ve faaliyetlerine katılma haklarının güvenceye alınmasını ve ticari olmayan örgütlenmelerin yararlandıkları hukuki statü ve buna bağlı ekonomik imtiyazları kötüye kullanmasının engellenmesini sağlar. Başvurucu dernek yedi sene boyunca bir genel kurul düzenlemeyi ve iç tüzüğünü yasalara uydurmayı ihmal etmek suretiyle açıkça bir kusur işlemiştir. Ancak, birinci ihtar almadan önce bile, başvuru bir genel kurul düzenlemek suretiyle durumunu düzeltmeye çalışmıştır. Başvurucuya kusurlarını düzeltmek için gerçek bir şans verilmeliydi. Bunun tersine, suçlamalar iddia konusu başka kusurlar üzerine yoğunlaşmış ve bakanlık görece kısa bir zamanda iki tane yeni ihtarla bulunmuştur. Her seferinde derneğe, alınması istenen tedbirler konusunda detay sunmadan, durumunu düzeltmesi için sadece on günlük süreler tanınmıştır. Keyfi olarak belirlenmiş gibi görünen bu süre, görünüşe göre, derneğe durumunu düzeltmesine izin verecek gerçek bir şans tanımak için çok kısaydı. Her halükarda, bakanlığın, son iki ihtar mektubunda yaptığı gibi ve özellikle de hiçbir şikâyet olmadan, derneğin iç işleyişine karışması hiçbir şekilde haklı gösterilemez. Devletlerin bir derneğin yönetici organlarının yapıları ve rolleriyle ilgili azami icaplar öngörmesi meşru olsa da, bir derneğin iç tüzüğünde ki her bir formalitenin yerine getirilmesini sağlamak otoritelere düşmez. Her halükarda, ulusal mahkemeler derneğin iddia konusu kusurlarıyla ilgili bağımsız bir tahkikat yapmamış, ancak çok basit bir şekilde Adalet Bakanlığı görevlilerinin vardıkları sonuçları tartışmadan kabul etmiştir; dolayısıyla bu kusurların gerçek olduklarına veya müdahale için zorunlu bir gerekçe oluşturduklarına ilişkin ciddi deliller yoktu. Ulusal otoriteler müdahaleyi yeterli ve uygun gerekçelerle gerekçelendirmemiştir. Son olarak, derneğin kesin bir şekilde kapatılması iç yönetimle ilgili bazı kurallara uyulmaması konusunda işlenmiş basit bir kusurla orantılı değildi. Daha hafif cezaların uygulanması gerekirdi.

İkinci gerekçe olan yasadışı faaliyetlere katılmaya gelince, suçlamalar çok muğlak, özet bir şekilde aktarılmış ve ayrıntılardan yoksundu. Ulusal mahkemeler bakanlığın iddialarına dayanmakla yetinmiş, ne muhtemel bir hatayla ilgili doğrudan bir delil incelemiş, ne de tanık ve iddia konusu mağdurları dinlemiştir. Sonuç olarak, söz konusu suçlamalar kanıtlanmamış ve dolayısıyla başvuru derneği bu gerekçeyle kapatma gerçekten keyfi olmuştur.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

Madde 41 – Manevi zarar için 8 000 EUR.

* Hükümet Dışı Örgütler Hakkında Kanun'un 31. maddesine göre, yasanın “amaçlarıyla uyuşmayan eylemlerde” bulunan her NGO'ya bir ihtar yapılır. Söz konusu NGO'nun bir senede ikiden fazla yazılı ihtar alması durumunda kapatılması için bir mahkeme kararı alınabilir.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.